



JOZEF KARIKA

Propast

Když vás *něco* nutí udělat krok do prázdna...

ARGO

ARGO

JOZEF KARIKA

Propast

Přeložil
Jiří Popiolek

ARGO

Czech edition © Argo, 2021
Copyright © Jozef Karika, 2018
Translation © Jiří Popiolek, 2021
Cover art © Neil Johnston, 2021

ISBN 978-80-257-3630-2 (váz.)
ISBN 978-80-257-3713-2 (e-kniha)

Hned po velikém létě
nastane strašlivý chlad
Oči ti utuhnou
jak kolíky u keřů růží
až mě spatříš zsinalého
modrého jak těla
čerstvě rozříznutých ústřic

Rudolf Fabry: *Já je někdo jiný*
(překlad Miroslav Červenka)

Nejednalo se o aprílový žert. Bohužel. Nejdřív jsem si myslel, že nás chtějí Mirovi kolegové trochu prohnat, že si chtějí vystřelit z bažanta, kterého teprve nedávno přijali mezi sebe.

„Kousek od Szontaghova plesa?“ ujistil se Miro a podíval se na blankytnou oblohu. Napjatě poslouchal, mobil přitisknutý k uchu. Po chvíli přikývl, rozloučil se, ukončil hovor.

„Jdeme?“ zeptal jsem se, jako kdyby měl kamarád na výběr.

„Jasně, jdeme!“

Viděl jsem na něm, jak mu stoupá adrenalin. Lichotilo mu, že se zúčastní skutečné akce. Zatím jich příliš nezažil, nanejvýš dvě nebo tři.

Potrásl jsem hlavou. „V pořádku.“

Nakonec, nic jiného mi nezbývalo. Sám bych se na Sennou kopu, náš původní cíl, stejně neodvážil. Zejména teď ne. Vždyť v Tatrách se pořád ještě mluvilo o neobvyklé sérii tragických úmrtí před třemi měsíci. Během několika dní, od konce prosince do začátku ledna, tady na různých místech utrpělo smrtelný úraz sedm turistů nebo horolezců. Dalších šest se jich v tu samou dobu zabilo na polské straně.

Opravdu černá série. Něco podobného se naposledy odehrálo před osmnácti lety, když se během tří dnů zabilo pět nešťastníků. Místní pamětníci napůl žertem říkali, že za to může halgeist s dlouhým nosem, který se probudí a shazuje lidi ze skal. Staříčká pověst rozšířená ještě německými osadníky. Realita byla mnohem strážlivější – mrazivé, sluncem zalité a lehce zasněžené Tatry lákaly tisíce návštěvníků. Většina z nich se do hor vydala zcela nepřípravená. Mačky na nohách do vysokohorského terénu? A proč jako?! Respektování zimní uzávěry? Ani náhodou. Takže není divu, že se potom množí podklouznutí a ošklivé pády, které často končí ve skalní suti nebo mezi balvany.

I ten den svítilo zubaté sluníčko, sníh tál – odevšad k nám doléhalo tiché zurčení. Jarní vzduch byl ostrý a vlhký, vznášela se v něm jemná vůně žuly. Laviny na jižních svazích prý už nehrozily, ale až na vrchol bych po vlhkých a kluzkých skalách sám nelezl. Jsem trochu bojácný, z hor mám respekt. Vzhledem k naší neslavně slavné rodinné historii na tom není nic divného. Asi proto vysedávám za pultíkem v informačním centru, místo abych se přihlásil k záchranné službě. Tak jako to udělal Miro, můj nejlepší kamarád. Sice je zatím jenom dobrovolným záchránářem, ale pokud se osvědčí...

A přesně o to mu šlo – osvědčit se. Hned jak mu zavolali na mobil a požádali ho o součinnost, původní cíl našeho výletu se mu vykouril z hlavy. To jediné, co ho od této chvíle zajímalo, bylo dostat se na místo určení – do Slavkovské doliny – co nejdřív.

Měli jsme výhodu, nacházeli jsme se nedaleko. Stačilo nám vydrápat se po příkrém morénovém valu, prodrat se pásem kosodřeviny, a byli jsme tam. Jako první, hodnou chvíli předtím, než dorazili ostatní. Oba jsme byli pořádně zadýchaní, vždyť Miro přímo letěl. Nedal mi na výběr, pokud jsem tam nechtěl zůstat sám, musel jsem se přizpůsobit. Běžel jsem za ním, i když se mi to vůbec nelíbilo. Slavkovská dolina není moc velká, měří nanejvýš tři nebo čtyři kilometry. Zároveň je ale stísněná a úzká, ze všech stran ji svírají skalní štíty. Zleva Velická kopa a Velká Granátová věž, zprava hřeben Skrinice a Slavkovský štít. Uzávirá ji rozlehlá Bradavice. Všechno jsou to špičaté skály vysoké skoro dva tisíce pět set metrů.

Znamenalo to dvě věci. Zaprvé, v dolině panovalo šero; tmavé vrcholky, valy a sutě působily nevlídně, přímo nepřátelsky. Zadruhé, a to bylo horší – pořád tam hrozilo lavinové nebezpečí. Na vrcholcích i v úzkých žlabech se bělely hromady sněhu, které nevěstily nic dobrého. Ve Starém Smokovci, kde jsem žil a vyrůstal, ví své o jarních lavinách každý.

I samotné hlášení bylo nějaké divné. Vždyť pořád platila zimní uzávěra, turistů v Tarách ještě moc nebylo. Navíc do Slavkovské

doliny nevede žádný značený chodník, je pro turisty nepřístupná. Zapadlé, málo známé údolíčko s náročným přístupem – je nutné vylézt na příkrý val Senné kopy strážící její ústí a potom se prodrat hustým pásem kosodřeviny. Nic jednoduchého. Jak je potom možné, že tam někdo slyšel výkřik a ránu – známky neštěstí? Dotyčný byl navíc natolik duchapřítomný, že nezaváhal, vytočil číslo horské služby a nahlásil, co slyšel.

„Výkřik a rána, kousek od Szontaghova plesa,“ tlumočil Miro dostupné informace.

To bylo všechno, víc volající neřekl. Asi se do toho nechtěl zbytečně připlést. Nahlásil možné neštěstí, splnil svou občanskou povinnost a čus-bus.

Záchranáři musejí podobná hlášení prověřit. Miro mi to řekl už aspoň tisíckrát. Od chvíle, kdy prošel výběrovým řízením, nemluvil o ničem jiném. Díky jeho vodopádu slov vím i to, že když jde na výlet do hor – jako například dnes –, oznamuje plánovanou trasu. Přesně kvůli takovýmto případům. Kdyby se někde něco semlelo, chlapi v oblastním středisku vědí, koho mají v dosahu. Pošlou ho tam, ušetří se vzácný čas, nejednou se tak zachrání lidský život.

Doufal jsem, že je to nedorozumění nebo kanadský žertík – netoužil jsem po žádném dramatu. Nejvíce by mě pobavilo, kdyby se ukázalo, že se opravdu jedná o aprílový vtip. Jak by se Miro zatvářil, kdyby si z něj mazáci vystřelili a zbytečně to přehnali? Určitě legračně, aspoň pro mě.

Jenže si z něj nevystřelili. Došlo nám to, když jsme po půlhodince prohledávání konce údolí objevili mrtvolu.

*

Ale popořadě. Hned jak jsme se prodrali pásem kosodřeviny a vešli do těsného sevření hor, přepadl mě špatný pocit. V údolí zatím nepanovalo úplné šero, ale po několika stovkách metrů všechno zmatnělo. Z obou stran holé skalnaté vrcholy, studená tmavá

žula. Kolem nás jenom popelavé valy balvanů, sem tam ostrůvek špinavého sněhu nebo trs šedivé, suché horské trávy. Čím hlouběji v údolí, tím byl vzduch chladnější a ostřejší, mezi štíty se pořád držela zima. Vál tam mrazivý váněk, naštěstí žádná vichřice.

Pocit stísněnosti narůstal každým krokem, stále častěji jsem zvedal pohled nahoru – k nebi. Ani to mi ale nepřinášelo kdovíjakou úlevu. Nevelký výřez oblohy, který jsem viděl, nezpestřil žádný mráček; vypadal jako kus vybledlé staré plachty.

Čas se vlekl, asi jsme nekráčeli dlouho, ale roztažené, rozemleté minuty mi připadaly jako hodiny. Miro mlčel, dýchal čím dál hlasitěji, nepolevoval v tempu. Když dostane úkol, přepne se do jiného stavu, nevidí nic kromě cíle. A ten náš byl stále blíž. V dálce už se rýsovaly břehy Szontaghova plesa – nevelkého jezírka na konci údolí. V šedém jarním poledni vypadalo skoro černé, plné tmavé, ledové vody. Hledělo na nás jako hadí, matně se lesknoucí oko.

Zhruba půl kilometru od plesa se Miro zastavil. Hlasitě oddechoval a rozhlížel se na všechny strany. I já jsem zkoumal okolí, ale kromě sypké sutě na prudkých srázích jsem neviděl nic. Nastražil jsem uši, pokud je tady někdo zraněný, možná vzdychá bolestí nebo zakřičí o pomoc.

Ticho, jenom slabé hvízdání větru ve skalách a vzdálené kráčení nějakého dravce.

„Rozdělíme se,“ navrhl Miro. „Ty půjdeš po levém úbočí, já po pravém. U plesa se sejdeme.“

Pokrčil jsem rameny a přikývl. Dvakrát se mi do toho nechtělo, necítil jsem se tam právě nejlépe. Ale napadlo mě, že čím dříve lokalitu prohledáme, tím dříve odtud vypadneme. Navíc nešlo o nijak náročnou věc – údolí bylo široké nejvýše dvě stě metrů. I když se rozdělíme, pořád na sebe v pohodě dohlédneme a uslyšíme se.

Napil jsem se vody, nejraději bych i něco zakousl. Jenže Miro nepolevil, bez okolků se vydal do pravé části údolí, nahlížel za větší balvany a postupoval směrem k plesu.

„Haló!“ vykřikoval z plných plic.

Nikdo mu neodpovídal, jediné ozvěna pokaždé hučela celým údolím, slábla, až se vytratila.

„Haló!“ zakřičel a rámus spustil zase od začátku.

Nemám rád horskou ozvěnu. Pokaždé mi připomíná otce, zdá se mi, jako kdybych v ní slyšel křik mrtvých horolezců.

Hleděl jsem na dvojité vrchol Granátových věží, který se vypínal proti bledé obloze jako příslovečné čertovy vidle. Nepřívětivé skály jako první zdolal Karol Englisch v roce 1901. Práce v informačním středisku má své výhody – během nudných hodin jsem studoval historii Tater a byl jsem za to ještě placený. Vždycky jsem se tím utěšoval, vždyť všechno zlé je k něčemu dobré. Jenže v horách, když jsem vdechoval vzduch nasáklý žulou a ostrý vánek mi profukoval tváře, mě přemáhala skleslost.

„Máš něco?“ zakřičel Miro. Výtrhl mě tak ze záдумčivé nálady, do které jsem se v posledních měsících propadal stále častěji.

Kamarád už byl o hodný kus dál, takže jsem jenom zamával, že jsem nic neobjevil, a přidal jsem do kroku.

Suť, valy, balvany, sem tam trocha tajícího sněhu, bublající kalné potůčky stékající z výšek.

Skály, skalky, skaličky, suchý šramot pod podrážkami vibramů.

Když jsem uviděl tělo, chvíli to trvalo, než mi docvaklo, na co vlastně zírám.

Vůbec se tam nehodilo, působilo nepatřičně.

Mrtvola v pustině, barevné turistické hadry uprostřed fádni skalnaté šedi.

Ztuhl jsem a jakoby vrostl do země. Nebylo to první mrtvé tělo, které jsem viděl – tatranská děcka mají o takové atrakce bohatě postaráno. Jenže i tak, mrtvola je mrtvola, a když ji člověk uvidí, sepne se v něm nějaký obvod, prastará genetická výbava. Dostaví se reakce, útroby se sevrou, srdce jako by na okamžik přestalo bušit.

Naprázdnou jsem polkl a zamrkal, pěsti se mi bezděky sevřely.

„Jste v pořádku?“ dostal jsem ze sebe.

Věta za milion, klidně se zasměj. Vyklouzla ze mě pěkná hloupost, vždyť bylo jasné, že chlápek je mrtvý.

Ležel nějak nakřivo – určité ho zabil pád. Dolní polovina v nepřirozeném úhlu k horní části. Asi zlomená páteř, tělo připomínalo divoce se vlnícího hada. Akorát že se nevlnilo ani neplazilo, jeho naprostá nehybnost přímo přibíjela pohled.

Divný, zkroucený jogín, napadlo mě nevhodné přirovnání.

Byl to muž, podle všeho mladík, i když jsem mu neviděl do tváře. Ležel na břiše, ruce rozhozené, jedna z podivně vytočených nohou úplně vykloubená. Na rozmasírované hlavě měl kšiltovku – otočenou kšiletem dozadu. Zapamatoval jsem si ten detail, zahníždil se ve mně, nikdy na něj nezapomenu.

Stejně jako i na další – křiklavě žlutá hikerská bunda, sportovní batoh, kalhoty značky Zajo, na pravé noze treková bota s pečlivě zavázanými tkaničkami. Druhá do páru ležela nedaleko, na vykloubené noze svítila jenom tlustá sportovní ponožka.

„Žijete?“ zkusil jsem znovu. Ani teď to za moc nestálo.

Zkroucený uzlík, který ještě ráno dýchal, jedl, močil a doufal, že zažije hezký vysokohorský trek, se ani nepohnul.

Přišlo mi ho líto, ale rozlítostnil jsem se i sám nad sebou. Vždyť nějak takhle vypadal i otec, když náhle a definitivně završil svou lezeckou kariéru. Bojím se výšek, děším se prázdnoty hlubokých propastí. Hrůza z nich ve mně žije jako kluzký studený had stočený v meandrech své nory. Někdy o něm dlouho ani nevím, čas od času však vystrčí hlavu a zasyčí.

Tentokrát zasyčel pořádně, byl to deptající zvuk, celý jsem se roztrásl.

„Miro!“ vykřikl jsem skrz sevřené hrdlo. „Pojď sem! Rychle!“

Netuším, proč jsem ho tak honil. Ležící se nikam nechystal. Ani já jsem už nespěchal. Možná jsem chtěl, aby u mě stál někdo živý, abych cítil člověčinu – třeba i chlapské tělo smrdící potem. Ale živé, dýčající a živé, to bylo podstatné.

„Už jdu, vydrž!“ dolehlo ke mně.

Ulevilo se mi, známý hlas zaháněl studeného hada zpátky do nory.

V tu chvíli jsem si toho všiml.

Nevelký černý obdélník ležící tak dva metry od těla a zkrva-vených kamenů. Kousek plastu, nic víc.

Instinktivně jsem se přiblížil, nebyl v tom vědomý záměr. Je- nom obyčejná, primární zvědavost.

Co je to? Co to tam leží?

Všechno je lepší než prázdnota a propast pohledu na bezdu- ché lidské tělo. I tupá zvědavost znamená vykoupení.

Proto jsem se jí poddal, bez přemýšlení jsem udělal několik kroků k ležícímu obdélníku.

Kousek plastu, nic víc.

Nebo ano?

Přimhouřil jsem oči, zdálo se mi, že něco podobného už jsem viděl.

Jasně! Sportovní kamera. Zřejmě dražší, kvalitnější kousek, protože měla i LCD displej, i když vyhaslý a prasklý.

Zezadu doléhal sílicí rachot kamenů, Miro se blížil. Každou chvíli bude u mě.

Ležící sportovní kamera a v ní... záznam pádu, poslední vte- řiny, zřícení se do propastí?

Syčící had vyskočil z nory a zakousl se mi do duše, vypustil do mě ledový jed.

Děsím se výšek, hrozím se propastí, pořád padám do prázd- noty.

Stejně jako otec.

Poslední vteřiny, záznam pádu...

Blížící se Miro, rachot vysušených kamenů a sutě.

Když se díváš do propastí, i propast se dívá do tebe. Otře- paná, tuctová fráze.

Děsím se pádu, nejsem schopen vzdorovat prázdnotě. Utí- kám před ní právě tím, že se do ní řítím. Všechno, co mě děsí nejvíc, mě zároveň nejvíc přitahuje. Chorobné, ale jinak to

zdůvodnit neumím. Klín se vyráží klínem, hrůza a přitažlivost jedno jsou.

Překotně jsem se sehnul, popadl jsem rozbitou kameru a strčil si ji do kapsy.

*

„Co se mu stalo?“ přemítal už potřetí Miro. Prohlížel si přitom svah a skalní stěnu, která se z něj zvedala.

Otázka zaujala i mě, i když jsem byl ještě pořád rozklepaný a rozhozený. Jednak z nálezů a jednak z toho, co jsem před chvílí udělal. Kamera mě páčila v kapse, spékala mi kůži i svědomí, vůbec mi nedocházelo, proč jsem ji za každou cenu musel shrábnout. Sledovat poslední kroky mrtvého – nic morbidnějšího si nedokážu představit. Zvláště když ty kroky skončí objetím s prázdnotou, z čehož jsem se klepal přímo bytostnou hrůzou.

Jako v mráкотách jsem sledoval Mira, který po příchodu ani na okamžik nezaváhal. Vůbec nezmatkoval jako já. Rozvážně přikročil k tělu, naučeným způsobem ověřil, jestli přece jenom nežije.

„Je po něm,“ zkonstatoval. Vytáhl mobil, někomu zavolal a podrobně všechno nahlásil. Ruka, v níž držel telefon, se mu vůbec nechvěla.

Bezděky jsem k němu pocítil obdiv i jiskřičku závidi. Nervy jako z oceli, opravdový záchranář, skutečný chlap...

Vzápětí nešťastníka obrátil na záda a odhalil tak jeho rozdrčenou tvář. Raději jsem odvrátil pohled. I tak jsem věděl, že mě dnešní výjevy budou strašit přinejmenším měsíc. Už jenom to, jak snadno se rozlámaná mrtvola poddávala kamarádovým dotykům, jak nelidsky, měkce a hadrově působila, ve mně oživilo dávno pochovaný děs.

V tu chvíli Miro vyslovil otázku za milion: „Co se mu stalo?“ prohodil a podíval se na skoro kolmou stěnu Granátové věže, odkud dotyčný spadl.

Taky jsem zvedl hlavu a s údivem se rozhlédl. Pátrat po příčině neštěstí mě doteď nenapadlo. A přitom to byl důležitý krok. Vždyť mrtvý nebyl lezec – neměl u sebe lano ani jinou výstroj. Podle oblečení, obutí a kšiltovky vypadal jako hiker, běžný turista, který se vydal na vysokohorskou procházku. Jako kdyby mu nestačilo, že zabloudil do turisticky nepřístupného a zapadlého údolí. Z nějakého důvodu se navíc drápal na stěnu? Nedávalo to smysl, i když divné chování krátce před smrtí není v Tatrách ničím neobvyklým.

Nedávno se tady odehrál případ, kdy zkušená turistka Petra zaparkovala auto u Štrbského plesa a vydala se na túru – na Furkotský štít, jak oznámila přátelům. Nikdy se nevrátila, opuštěné auto stálo na parkovišti ještě několik dní. Sám jsem kolem něj procházel, protože informační centrum, kde pracuju, je odtamtud na skok. Petřino tělo nakonec objevili pod stěnou Satana v Mlynické dolině. Úplně stranou její plánované trasy, v jiném údolí a v turisticky nepřístupné oblasti. Co se jí stalo, proč změnila plán a úplně sama pokoušela štít, jako je Satan?

Na některé otázky se už nedá najít odpověď, navždy zůstávají otevřené.

„Co se mu stalo?“ zarytě opakoval Miro. Jako by ho víc než samotná mrtvola znervózňovala nutnost vysvětlit, jak k tragédii došlo. Chápal jsem ho. Když se mi zabil otec, bylo těžké se s tím vyrovnat. Ale mnohem těžší bylo rozdýchat, že umřel úplně zbytečně a nesmyslně, že za tím nebylo nic víc než hloupý rozmar náhody.

I proto jsem se rozhlížel po svislé přírodní stěně. Bojoval jsem za smysl. Vždyť bez něj je i živý, dýchající člověk pouze rozlámaná, schoulená hromádka stejně jako náš neznámý nebožtík. Asi proto se živí mrtvol bojí – až příliš často na ně němě křičí, že žádný smysl neexistuje.

„Tam,“ ukázal jsem doprava nahoru. „Podle mě spadnul odtamtud.“

Míro přimhouřil víčka a zaclonil si oči, i když světlo v údolí každou minutou matnělo. „Máš pravdu,“ přikývl.

Ve výšce asi třicet metrů vystupovala ze stěny nevelká skalní plošina. V šedém masivu ji nebylo dobře vidět, ale když si jí jednou oči všimly, hodně věcí se vysvětlilo.

„Spadl odtamtud, dopadl na suť a skutálel se až sem,“ dedukoval Míro.

„Taky si myslím.“

„Jenže proč tam lezl?“ spekuloval.

Tušil jsem proč; byl jsem si tím takřka jistý. Sportovní kamera mě v kapse páčila čím dál víc, měl jsem pocit, že mě škvaří kus žhavého uhlí.

„Možná si chtěl vyfotit nějaký hezký snímek,“ nadhodil jsem. „Odtamtud musí být perfektní výhled.“

„Vidíš tady někde foťák?“

„Sám jsi teď říkal, že dopadl o kus výš a skutálel se. Pokud měl foťák nebo kameru, mohly zapadnout kamkoli mezi ty kameny.“

„To je pravda.“

„Podívej,“ ukázal jsem ke stěně. „Uviděl, že se na plošinu dá vyšplhat po balvanech a suti. Vylezl tam, fotil si hezké snímky, podklouzl a...“

Nefotil, točil hezké záběry, ozývalo se mi v lebce. Na rozdíl od horské ozvěny to znělo čím dál silněji.

Sevřel jsem rty, kamarád nekamarád, některé věci by nepochopil. Jemu fotr z kamenné věže nesletěl, neměl šanci rozumět mé hrůze a choré, pokřivené fascinaci.

„I tak spadl divně,“ zauvažoval Míro. Věcně, nevzrušeně při tom hleděl na mrtvolu.

„Divně?“

„Jo, podívej se.“

„Nepodívám se ani za nic!“

„Dobře, tak se nedívej. Ale vypadá to, že spadl rovnou na hubu, z tváře nezbylo nic a hrudník má na kaši. Ruce a nohy mu to asi polámalo, až když se kutálel po kamenech.“